

karakteristične za različite znanstvene i stručne kategorije radova, pa bi znanstveni esej bio naziv najbliži većem broju tekstova.«

Ivo Lučić počinje s uvodnikom *Znanost čistih riječi* u kojem je, uz ostalo istaknuo da je ova knjiga »nastojala okupiti na jedno mjesto hrvatske znanstvenike koji se bave istraživanjima na čina na koje ljudi doživljavaju svoje prirodne mikrokozmose i koriste se njima. Za to znanosti, gledajući u svjetskim razmjerima, imaju nekoliko različitih pojmova, među kojima su najistaknutiji krajolik, prostor, mjesto i okoliš. U naslovu knjige nalazi se pojam krajolik jer je najstariji od navedenih, te je svojim dugim povijesnim razvitkom namro brojna značenja i njihova tumačenja, a istovremeno ga sve do danas prate brojne nejasnoće i maglovitosti. Takvo stanje osnažuje činjenica da se istim pitanjima mikrokozmosa bave različite discipline, s vlastitim značenjima termina i vlastitim metodama. No, kad se pogledaju istraživanja na hrvatskom jeziku, stvar se dodatno zamršuje. Naime, samo za ono za što se u sveprisutnom engleskom jeziku kaže landscape na hrvatskom u upotrebi imamo više sinonima: krajolik, pejzaž i krajobraz. Treba imati na umu da je četvrti izraz, zapravo prvi, najvjerniji nositelj baštine – krajina – ne tako davno bačen na smetlište povijesti...«

U zborniku je Branka Aničić pisala o krajobraznoj arhitekturi između načela znanosti i društvene prakse, Sonja Jurković je napisala esej *Prepoznati što čini doživljaj krajolika*, Eduard Kušen o prelamanju prostora kroz turizam, Helena Knific Schaps, o Velebitu putovima ljudskog hoda, Biserka Dumbović Bilušić o bogatstvu krajolika te nedostatak istraživanja i zaštite, Borna Fuerst-Bjeliš o kulturnom pejzažu u geografiji, Veljko Rogić o počecima istraživanja pejzaža u Hrvatskoj, Zoran Roca je objavio članak *Pejzaž i prostorni identitet*, Ivan Cifrić tekst *K novoj paradigmi*, dok Vladimir Lay piše o sociologija opstanka, Saša Poljanec-Borić o krajoliku kao ključnom pojmu resursne ekonomije koji ona rijetko istražuje, Hrvoje Petrić o povijesti okoliša, Tomo Vinšćak o sakralnim krajolicima, Radoslav Katičić o traganju za ulomcima slavenskog sakralnog pjesništva, Vitomir Belaj o svetom trokutu u Hrvatskoj, Vladimir Peter Goss piše esej *Prostor kao dom i sudbina*, a Valentina Guljin Zrnić *Prema življenom iskustvu prostora*. Posljednji je članak Stipe Grgasa o prostoru pod patosom discipline. Zaključak daje Ivo Lučić u poglavlju *Ponad discipline – o nastojanjima u istraživanju mikrokozmosa u svjetskoj literaturi*.

Zbornik *Značenja krajolika u svakom slučaju biti će polazište za sustavnija istraživanja* »na ovom znanstvenom području, za edukaciju u širokom spektru programa, ali i kao polazište k većoj međusobnoj suradnji, jačanju struke i njezina zajedničkog nastupa.« Pitanje krajolika predstavlja izazov i za povijesti pojmova (»Begriffsgeschichte«), a ova knjiga će tome svakako doprinijeti.

Hrvoje PETRIĆ

**LEWIS DARTNELL, PODRIJETLO. KAKO JE POVIJEST ZEMLJE STVARALA
POVIJEST ČOVJEKA, PLANTEOPIJA, ZAGREB 2020., 351 STR.**

**ANDRI SNAR MAGNASON O VREMENU I VODI: JE LI KASNO DA SPASIMO
SVIJET?, PLANTEOPIJA, ZAGREB 2021., 288 STR.**

**HENRY DAVID THOREAU, WALDEN – ŽIVOT U ŠUMI, PLANTEOPIJA, ZAGREB
2019., 316 STR.**

S obzirom na vrijeme ubrzanih okolišnih promjena, vrijedi se osvrnuti na tri knjige različitog sadržaja, ali povezane tematike. Stoga ću ih obuhvatiti zajedno. Lewis Dartnella u knjizi *Podrijetlo* predstavlja pogled na čovječanstvo i planet u dugom trajanju. Andri Snar Magnason u knjizi *O vremenu i vodi: je li kasno da spasimo svijet?* povezuje klimatsku sadašnjost s budućnošću ne zaobilazeći i neka pitanja prošlosti. Na kraju slijedi osvrt na novi prijevod knjige *Walden – Život u šumi* koju je napisao Henry David Thoreau.

Knjiga Lewis Dartnella, *Podrijetlo* počinje uvodom u kojem autor pokušava otvoriti pitanje zašto je svijet kakav jest? Na to pitanje nije lako odgovoriti jer autor treba preuzeti težak zadatak obrade milijardi

godina povijesti našega planeta kako bi se ušlo u problematiku povijesti čovjeka. Na početku postavlja pitanja: Kako je tkivo same planete Zemlje, evolucija života na njoj, pa čak i naše kozmičko okruženje, utjecalo na razvoj civilizacije i povijest naših društava i kultura? Na koji je način sam planet Zemlja bio glavni lik u priči o čovječanstvu? Koliko daleko sežu korijeni našeg modernog svijeta u prošlost i preko promjenjivog lica Zemlje, i kako ove uzročne linije međusobno djeluju? Na ova i na mnoga druga pitanja autor argumentirano iznosi svoja mišljenja na tragu ekološkog determinizma.

Autor smatra kako je od početka ljudskog života u istočnoj Africi do razvoja demokracije u staroj Grčkoj, od vremena pomorskih istraživanja do industrijske revolucije i kasnijeg razvoja povijest čovjeka bila proizvod našeg okoliša na zemlji. Prema autor »Zemlja je postavila pozornicu za ljudsku priču, a njeni krajolici i resursi nastavljali su usmjeravati ljudsku civilizaciju«. Sam je autor u jednom intervjuu izjavio: »Geografski determinizam je nešto što su povjesničari s pravom odbacili... ne tvrdim da ljudi nisu bili važni u povijesti za stvari poput politike i kulture, te sociologije i ekonomije. To su, naravno, bili iznimno važni čimbenici kroz povijest. Ali tvrdim da je ono što se često ignoriralo i previdalo liniju ispod svih tih kratkoročnih i dugoročnih uzroka, planetarnih učinaka koji su se odvijali tijekom dužih razdoblja.«

Na prvi pogled neke teme iz knjige podsjećaju na djelo Jareda Diamonda *Sva naša oružja. Zarazne bolesti, čelik i puške*. Lewis Dartnell se usmjerava i na budućnost: »Ako gledate tisuće godina u budućnost moglo bi se iznijeti argument kako je naše trenutno doba globalnog zatopljenja uzrokovanog ljudskim faktorom možda preskočilo sljedeće ledeno doba.« Njegova zadnja rečenica u knjizi glasi »Zemlja nas je stvorila«, sugerirajući kako je naš planet stvorio uvjete za nastanak ljudi, a krajolici, resursi i okolišni uvjeti usmjeravali su ljudske civilizacije.

Iako je knjiga pisana na način da povijest promatra iz kuta ekološkog determinizma i teško može koristiti ekohistoričarima, ona mnogo kompliciranih znanstvenih spoznaja iznosi na izuzetno zanimljiv način vrlo pristupačan čitatelju što je za pozdraviti.

Andri Snar Magnason u knjizi *O vremenu i vodi: je li kasno da spasimo svijet?* progovara o vrlo aktualnoj temi klimatskih promjena. U usporedbi s temperaturama u prošlosti, naše znanje o količini padalina u prošlosti još uvijek je limitirano. Indikatori mjesečnih temperatura i količine padalina koji su generirani kroz dubinsku komparativnu interpretaciju dugotrajnih i kratkotrajnih dokaza ključni su za istraživanje odnosa između usjeva i vremena. Buduća istraživanja trebala bi staviti fokus na društveno-ekonomske i društveno-kulturne veze između vremenskih uvjeta i društava. Iako knjiga Andri Snar Magnason ne predstavlja znanstveni doprinos povijesnoj klimatologiji usmjerenoj na rekonstrukciju prošlih vremenskih uvjeta i klime, istraživanje ranjivosti prošlih društava na destruktivne vremenske uvjete i istraživanje znanja i percepcije povijesti vremena i klime, ona na publicistički način prikazuje stvarnost klimatskih promjena oko nas posredno ukazujući na potrebu znanstvenih istraživanja klimatskih promjena.

Koliko mi je poznato na knjigu (zbirku eseja) *Walden – Život u šumi* autora Henry David Thoreaua na našim se prostorima prvi osvrnuo anglist i germanist Zvonimir Radeljković 1980. godine u posebnoj knjizi, a još ranije u doktorskoj disertaciji *Toroov značaj u utemeljenju američke književne tradicije*. »U skladu sa svojim idejama, živio je (1845–47) potpuno sam u kolibi koju je izgradio vlastitim rukama te napisao svoje najznačajnije djelo, 18 eseja naslovljenih *Walden* (1854), prema tamošnjemu jezeru (Walden Pond). U njima je opisao iskustveni doživljaj prirode te svoja razmišljanja o radu, nužnom za samopreživljavanje, i o slobodnom vremenu te civilizaciji koja raščovječuje čovjeka i raskida vezu između njega i prirode.« (Hrvatska enciklopedija). Tim djelom je utjecao na ekološke aktiviste, a objavljivanje novog hrvatskog izdanja opravda činjenica da je Thoreau i danas inspirativan za promišljanja o izazovima današnjice.

Hrvoje PETRIĆ

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Izabrani primjeri poplava u srednjoj i
jugoistočnoj Europi (19. – 21. stoljeće)
Selected examples of floods in central and southeast Europe
(19th-21st century)

Volumen XVII. / Broj 17
Zagreb – Samobor 2021.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnik / Co-publisher:

Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska
www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Močanin,
Hrvoje Petrić, Drago Rokсандić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Rokсандić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Sorbonne-Paris, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević (*Požega*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Honolulu, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Matija Zorn (*Ljubljana*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2021.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Poplavljeni Vukovar 1965. godine

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA

Društvo za hrvatsku
ekonomsku povijest
i ekohistoriju

Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Tiskano u Hrvatskoj – prosinac, 2021.